

Науменко Дмитро Васильович
Балабушка Євген Олександрович
Свідерська Ольга Іванівна

Інформаційні стратегії суспільної поляризації та фрагментації в умовах російсько-української війни

УДК 32.019.51:316.77:355.48(477:470) «2022/...»
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-4.21>
Стаття поширюється на умовах ліцензії
CC BY 4.0

Науменко Дмитро Васильович
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
вул. Володимирська, 64/13,
Київ, Україна
ORCID: 0009-0004-7458-750X

Балабушка Євген Олександрович
кандидат психологічних наук
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
вул. Володимирська, 64/13,
Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-7168-2171

Свідерська Ольга Іванівна
кандидат політичних наук
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
вул. Володимирська, 64/13,
Київ, Україна
ORCID: 0000-0001-6618-0559

У статті досліджуються інформаційні стратегії Російської Федерації, спрямовані на поляризацію та фрагментацію українського суспільства в умовах повномасштабної війни. Виявлено ключові механізми використання пропаганди та дезінформації як інструментів інформаційно-психологічного впливу, що поєднують маніпуляцію суспільними емоціями, поширення мови ворожнечі та нав'язування альтернативних інтерпретацій національного гранд-нарративу. Доведено, що цілеспрямована експлуатація ліній соціально-політичних розломів створює загрозу підризу суспільної довіри, делегітимації державних інституцій та зниження стійкості до зовнішніх загроз. Акцентовано на тому, що поляризація та фрагментація суспільства є одним із провідних завдань російської гібридної війни, оскільки вони спрямовані не лише проти українського інформаційного простору, але й на міжнародному рівні – зокрема у спробах поглибити антагонізм в польському суспільстві та послабити солідарність країн ЄС з Україною.

У роботі запропоновано трирівневу модель аналізу цілей РФ (стратегічні, оперативні, тактичні), яка дозволяє комплексно оцінити як довгострокові наміри з формування альтернативної історичної ідентичності, так і ситуативні механізми мобілізації недовіри та паніки (зокрема через фейки щодо мобілізації та економічних загроз). Виявлено, що поряд із зовнішніми інформаційними атаками в Україні простежуються й внутрішні виклики, пов'язані зі зниженням рівня довіри до інституцій у 2023–2025 рр., однак доведено, що високий рівень підтримки Збройних сил та волонтерських рухів компенсує ці ризики та забезпечує основу суспільної консолідації. Таким чином, інформаційні стратегії поляризації та фрагментації розглядаються як багатовимірний феномен, що поєднує інструменти пропаганди, психологічного впливу та маніпуляцій колективною пам'яттю.

Ключові слова: інформаційна війна; пропаганда; дезінформація; поляризація; фрагментація; суспільна довіра; гранд-нарратив; інформаційні стратегії; російсько-українська війна.

Вступ. Сучасні війни дедалі частіше відбуваються не лише у військово-політичному, а й в інформаційно-комунікаційному просторі. Феномени поляризації та фрагментації суспільства стають ключовими інструментами гібридних стратегій, які дозволяють агресору послаблювати соціальну єдність, підризувати довіру до інституцій і створювати умови для внутрішньої дестабілізації. В умовах російсько-української війни проблема інформаційних стратегій, спрямованих на розкол суспільства, набуває особливої актуальності, оскільки вона визначає не лише перебіг конфлікту, але й перспективи стійкості української державності.

Запропоноване дослідження ґрунтується на класичних і сучасних підходах політичної теорії та комунікаційних студій. А. Lipset і S. Rokkan, у своїй концепції «ліній розлому» показали, що суспільна фрагментація може бути довготривалим фактором політичної дестабілізації. N. Luhmann наголошував на уразливості соціальних систем до сегментації комунікаційних потоків, що створює сприятливий ґрунт для зовнішніх маніпуляцій. У свою чергу, D. Horowitz довів, що етнічні та культурні протиріччя можуть використовуватися елітами як інструменти для ведення деструктивної

політики. Усі ці підходи дозволяють пояснити, чому саме поляризація та фрагментація є цільовими завданнями російської інформаційної війни.

Додатковий аналітичний вимір формують сучасні дослідження у сфері медіа та нарративів. Наприклад, J.-F. Lyotard наголошував, що «великі нарративи» визначають рамки колективної ідентичності, а їхня деконструкція створює простір для розмиття єдності. Саме тому російська пропаганда активно атакує український національний гранд-нарратив, намагаючись підважити його через дезінформацію, експлуатацію емоцій і розповсюдження мови ворожнечі. З іншого боку, досвід України після 2022 року підтверджує здатність до формування альтернативного консолідуючого нарративу спротиву та перемоги, який підтримує високий рівень суспільної солідарності. Отже, дослідження інформаційних стратегій поляризації та фрагментації суспільства в умовах війни має подвійне значення: воно дає змогу виявити вразливі місця суспільної комунікації та водночас окреслити потенціал консолідації, необхідний для ефективного опору зовнішнім загрозам.

Метою дослідження є аналіз інформаційних стратегій, які застосовує РФ для поляризації та фрагментації українського суспільства, а також

оцінка їхнього впливу на суспільну довіру, політичну стабільність та відносини України з міжнародними партнерами. Для досягнення мети нами було визначено такі завдання: розкрити сутність понять «поляризація» та «фрагментація» у політичній теорії; проаналізувати ключові наративи російської пропаганди та дезінформаційні механізми; визначити соціологічні тенденції рівня довіри та солідарності в українському суспільстві; окреслити ризики та перспективи консолідації України в умовах гібридної війни.

Методи дослідження. У роботі використано міждисциплінарний підхід, який поєднує якісний аналіз дискурсу та наративів російської пропаганди, контент-аналіз соціальних мереж, а також узагальнення даних соціологічних опитувань (KMIC, Центр Разумкова, CBOS). Методологічною основою стали теорії політичних «ліній розлому» про які писали Lipset та Rokkan, 1967, системної комунікації (Luhmann), а також сучасні підходи до вивчення наративів (Lyotard, Snyder).

Результати. Феномен суспільної поляризації та розколу належить до центральних проблем сучасної політичної науки. У класичній праці *Party Systems and Voter Alignments* A. Lipset і S. Rokkan наголошували, що політичні системи формуються навколо стійких «ліній розлому» (cleavages), які відображають фундаментальні соціальні суперечності – етнічні, релігійні, регіональні чи класові [20]. У цьому контексті фрагментація суспільства є протилежністю його консолідації: замість формування єдиного простору цінностей і політичної солідарності, суспільство розпадається на конфліктуючі сегменти, що підриває стійкість держави та її політичних інститутів. Свого часу N. Luhmann також звертав увагу, що суспільство є складною сукупністю комунікаційних підсистем, і будь-яка втрата єдності в комунікативних процесах призводить до зростання фрагментації та відчуження окремих соціальних груп [21]. Це особливо акцентується у цифрову добу, коли інформаційні потоки стають надмірно сегментованими, утворюючи «ехо-камери». У такій структурі альтернативні інтерпретації систематично маргіналізуються, ігноруються або дискредитуються, що зумовлює ефект когнітивного підкріплення та поглиблює інформаційну асиметрію. Наслідком цього стає не лише посилення власних ідеологічних позицій, а й соціальна ізоляція від різноманіття поглядів, що, своєю чергою, підвищує ризики формування упередженого сприйняття та ускладнює доступ до об'єктивної інформації. Таке інформаційне середовище активно використовується для інформаційних операцій, що мають на меті посилення суспільного розколу [11].

Фрагментація як така не є лише результатом внутрішніх соціальних відмінностей, однак вона може бути свідомо стимульована зовнішніми акто-

рами. Наприклад D. Horowitz у праці *Ethnic Groups in Conflict* показує, що у поляризованих суспільствах міжетнічні або міжрегіональні суперечності можуть виконувати роль інструментів, що застосовуються політичними елітами для досягнення власних цілей [15]. Схожі механізми використовуються і в російсько-українській війні, зокрема при спробах РФ експлуатувати історичні та культурні відмінності між регіонами, а також поглиблювати недовіру як українського населення у середині країни, так і між Україною та її європейськими партнерами. Сучасні соціологічні дослідження підтверджують цю тезу, хоча й засвідчують високий рівень консолідації українського суспільства після 2022 року. Зокрема згідно опитувань Київського міжнародного інституту соціології (KMIC), у 2022–2023 рр. понад 80% громадян демонстрували високий рівень довіри до Збройних сил України та волонтерських організацій, тоді як до уряду довіру виявляло приблизно 30–40% населення [4].

Такі дані свідчать про перевагу горизонтальних комунікативних зв'язків та збереження суспільної солідарності навіть у ситуації інституційної критики, що узгоджується із плюралістичною моделлю медіасистеми України [14]. Одним із успішних прикладів механізму протистояння українського медіасередовища російським впливам є можливість одночасно підтримувати у ньому різноманітну кількість точок зору, відкрито репрезентувати інтереси різних соціальних груп і таким чином створювати простір для суспільного діалогу. Динаміка змін рівня довіри населення до інституцій, зокрема й до інституту Президента у період 2019–2025 роках відображає загальну тенденцію коливань суспільної підтримки залежно від зовнішньополітичних і внутрішніх викликів. Наприклад, згідно соціологічних досліджень, у 2024–2025 рр. зростає суспільна поляризація навколо питань мобілізації, внутрішньої політики та економічних труднощів держави. Центр Разумкова у 2024 році зафіксував тенденцію зниження рівня довіри до президента і парламенту, тоді як підтримка армії та волонтерів залишалася стабільно високою [6]. Це свідчить про можливість формування нових політичних «ліній розлому», що потенційно можуть стати підґрунтям для суспільної фрагментації. Загалом рівень суспільної довіри до Президента України, В. Зеленського демонстрував позитивну динаміку з грудня 2024 року і досяг 74% на початку травня 2025 року (недовіру висловлювали 22%). Однак у другій половині травня – на початку червня 2025 року зафіксовано певне зниження цих показників. Згідно останніх даних, 65% громадян довіряють Президенту, тоді як 30% – не довіряють. Таким чином, баланс довіри й недовіри становить +35%. Для порівняння: на початку травня 2025 року баланс складав +52% (74% довіри проти 22% недовіри), а на початку лютого 2025 року він був значно нижчим – лише +20%

(57% довіри та 37% недовіри). Отже, попри фіксацію спаду після травневого піку, нинішні показники довіри залишаються помітно вищими, ніж у період до загострення відносин з новим керівництвом США [3].

Загалом варто підкреслити, що поляризація та фрагментація українського суспільства є прикладом стратегічних цілей інформаційної війни, які водночас виконують і оперативну-тактичну функцію. РФ прагне позбавити Україну внутрішньої єдності, адже консолідоване суспільство є ключовим ресурсом у війні. Фрагментація суспільства створює ґрунт для делегітимізації держави, підризу довіри до інститутів влади, розколу між різними соціальними, політичними та регіональними групами. Це послаблює здатність України до довгострокового спротиву, знижує ефективність мобілізації та міжнародної комунікації. На оперативному рівні поляризація використовується як інструмент для підризу політичної стабільності в конкретні моменти – наприклад, у періоди виборів, кризи або загострення відносин із партнерами. Через інформаційні кампанії та маніпуляцію емоціями намагаються штучно створювати конфлікти на рівні «свої – чужі», (наприклад, між владою і опозицією, цивільними й військовими, носіями російської та української мови). Загалом такі механізми дозволяють РФ досягати локальних переваг – зменшити довіру до рішень керівництва держави, ослабити міжнародну підтримку, загострити внутрішні суперечності. Неспроможність перемогти Україну у короткі терміни, як це планувалося на початку 2022 року зрештою призвело до зміщення акценту на інформаційно-психологічну площину, оскільки «розділене суспільство» є більш вразливим до зовнішнього тиску і менш спроможне вести війну «на виснаження». Поляризація створює ефект внутрішньої деморалізації, який за своєю ефективністю може бути не менш руйнівним, ніж воєнні дії.

Важливість інформаційної складової у сучасному російсько-українському протистоянні підкреслює і В. Горбулін, наголошуючи, що особливість ведення російсько-української війни полягає у боротьбі за цінності, наративи, громадську думку, а сама інформація виконує функцію зброї [2, с. 456]. Пропонуємо виокремити кілька інформаційних стратегій, які використовує РФ при спробі поляризувати та фрагментувати українське суспільство. Перш за все йдеться про класичне використання пропаганди, контрпропаганди та дезінформації. Свого часу Е. Бернейз, один із основоположників теорії пропаганди підкреслював: «ідея або гасло можуть мати ефективніший вплив, ніж особистість чи будь-які локальні проблеми» [1, с. 2]. На його думку головним завданням пропаганди є формування певного стабільного образу або соціальної норми, який

у подальшому поступово уточнюється, доповнюється та інтегрується у масову свідомість. При цьому ключовим є уникнення спотворень та нерозуміння на індивідуальному, локальному чи груповому рівні, що забезпечує ефективність маніпулятивного впливу та поступове закріплення потрібних установок у суспільстві.

Російська пропаганда функціонує у вигляді хвиль дезінформації, що послідовно охоплюють різні сегменти аудиторії, маючи на меті деморалізацію, зниження довіри до влади та підризу соціальної єдності. Наприклад, у травні–липні 2022 року дезінформаційні кампанії РФ проявлялися у вигляді пікових сплесків активності, що створювали ефект постійного психологічного тиску на українське суспільство, одночасно спрямовуючи меседжі на західні аудиторії з метою формування сумнівів у доцільності підтримки України [17]. Тема ефективності пропаганди та контрпропаганди є ключовою у інформаційному протистоянні. Так, упродовж перших 15-ти місяців війни російська пропаганда нарощувала результативність, тоді як українська контрпропаганда поступово втрачала інтенсивність, однак під впливом війни в українців почала зростала національна свідомість, що свідчить не лише про уразливість суспільства перед російським інформаційним впливом, але й про його здатність до консолідації навколо спільних ціннісних орієнтирів [23]. Доволі значний сегмент інформаційної війни РФ реалізується через соціальні мережі. Проведений аналіз Geissler, D., Bär, D., Pröllochs, N., et al. понад 350 000 твітів показав, що проросійські меседжі, поширювані як ботами, так і реальними користувачами, сягають десятків мільйонів переглядів [13]. Особливо активно використовується тактика масованого дублювання повідомлень, що має на меті створення ілюзії консенсусу та «інформаційної більшості» на користь РФ. Дискурс-аналіз засвідчує, що ключовими механізмами пропаганди залишаються дискредитація української державності та дегуманізація українців. Російські ЗМІ системно використовують маніпулятивні метафори («наркомани», «фашисти», «маріонетки Заходу»), вибудовуючи образ України як ворожої та нежиттєздатної держави [5]. Подібні тези узгоджуються з узагальненням D. Druzhba яка виокремлює такі ключові наративи РФ про Україну: «український нацизм», «втрата суверенітету», «глобальна змова», «продовольча криза». Ці наративи, на думку авторки утворюють цілісну систему взаємопов'язаних тем, що підсилюють одна одну [9]. Особливу роль відіграє маніпуляція історією та правом. Російська пропаганда постійно апелює до історичних подій та юридичних аргументів щодо «незаконності» українських кордонів, формуючи псевдолегітимну основу своєї агресії [12]. Схожі висновки роблять і інші дослідники, доводячи, що інструменталіза-

ція історичної пам'яті стала головним ідеологічним чинником війни [18]. Водночас кремлівська інформаційна стратегія включає не лише офіційні медіа, а й анонімні Telegram-канали, псевдоаналітичні центри, блогерів та інфлюенсерів, що діють на глобальному рівні. Їхня діяльність є системно фінансованою та координованою, а мета – створення хаосу, підірив довіри до інституцій та імплементація кремлівських наративів у світовому інформаційному просторі.

Ще однією надважливою інформаційною стратегією суспільної поляризації та фрагментації є формування та поширення наративу. Великі наративи залишаються центральними у формуванні колективних ідентичностей. В умовах війни саме гранд-наративи стають рамкою, що визначає сенси, через які суспільство пояснює себе та своє місце у світі [22]. У випадку України ключовим є національний гранд-наратив, який, згідно переконань Т. Снайдера, утверджує ідентичність через історії боротьби за свободу та протидію зовнішньому впливу [27]. Такий наратив складається з бінарних опозицій (ми/вони), міфічних історій про заснування нації та нормативного порядку, що робить державу й владу у ній легітимними. Для українського суспільства після 2022 року гранд-наратив «боротьби за виживання» і «спільної перемоги» став консолідуючим чинником, який інтегрує різні соціальні групи й регіони.

Для РФ, навпаки, визначальним став імперський гранд-наратив, що відтворює міфологію «збирання земель» та боротьби з «ворожим Заходом». У його структурі «зовнішній ворог» конструюється як загроза існуванню, а українці зображуються «молодшими братами», які нібито втратили «справжню» ідентичність. Такий наратив працює як ідеологічне підґрунтя війни й легітимізує мобілізаційні заходи у РФ. Особливе значення в цій боротьбі мають афективні публіки, що формуються у соціальних мережах. Дослідження Z. Papacharissi, показують, що сучасні протести і рухи переважно організовуються через «слабкі зв'язки» онлайн-комунікацій, а не через централізовані структури [24]. Це чітко простежувалося під час Революції Гідності, і поведінки українських користувачів соцмереж після 24 лютого 2022 року [30]. Отже, новітні наративи часто створюються у форматі історій, у яких українці переважно самостійно формують описи подій, наративи героїзму й спротиву, нерідко незалежно від офіційних державних повідомлень.

Водночас наслідки ворожих наративів, які цілеспрямовано веде РФ проти українського населення, безпосередньо впливають на міжнародну політику і ставлення до українців у світі. Особливого значення у цьому контексті набувають польсько-українські відносини. Так, на

початку повномасштабного вторгнення Польща продемонструвала безпрецедентний рівень солідарності: за даними CBOS, у 2022 році 94% поляків позитивно ставилися до прийому українських біженців. Однак уже в 2023–2024 рр. рівень підтримки знизився до близько 53%, що відображає ефект «втоми від війни» та створює передумови для використання антиукраїнських наративів [7]. Сьогодні можемо виокремити кілька таких наративів, які активно проштовхувала РФ у польському медіапросторі у війні проти України. Наприклад, наратив «українські біженці – тягар для економіки» (експлуатація емоції страху). Після 2022 року російські та пов'язані з ними мережі активно поширювали меседжі, які представляли українських біженців як «економічне навантаження», «поширення злочинності» або ж осіб, які отримують «переваги за рахунок місцевого населення». Аналітики постійно фіксують численні випадки поширення таких наративів у Польщі й інших державах ЄС. Ці меседжі переважно звертаються до емоцій страху й несправедливості, створюючи підґрунтя для міжгрупової ворожості [10]. Дослідження, вказують на випадки, коли риторика проти українців в Польщі переходила межу мобілізації емоцій ненависті: окремі публікації й дописи змальовували біженців як «загрозу» для безпеки, такі наративи, як правило, використовують як типовий інструмент для політичної радикалізації й ескалації ворожості. Також є задокументовані випадки фейків і дезінформації, які стверджували про нібито «мобілізацію» або масове вручення повісток у прикордонних країнах (включно з Польщею), що викликало паніку й дезінформаційну хвилю. Такі інциденти доволі часто розглядають як приклад «психологічних операцій», що апелюють до емоцій страху й невизначеності, не маючи фактичного підґрунтя в діях національних інституцій [29].

Аналітика PISM і огляди EEAS показують: російські кампанії свідомо апелювали до «втоми» від війни в Європі – підсилювали страхи щодо економічних витрат, безпеки й ядерних загроз, щоб послабити політичну підтримку допомоги Україні. Меседжі поєднували раціональні аргументи (економічні побоювання) із сильними емоційними тригерами (тривога, гнів), що робить їх більш дієвими для мобілізації антагоністичних позицій у суспільствах-реципієнтах [25], [11]. Моніторинги польських фактчекінгових груп виокремлюють систематичні приклади матеріалів, що містять емоційну риторику проти українців – від підкреслення «конфлікту культур» до фабрикації злочинних інцидентів. Ремедіація таких кейсів часто вимагає швидкого реагування fact-checking організацій, однак мережевий характер їхнього поширення суттєво ускладнює оперативну нейтралізацію ефекту [8], [26].

Загалом дослідження показують, що ефективна протидія таким кампаніям потребує координації між державними структурами, медіа та громадянським суспільством. Критично необхідною є також робота з емоційними наративами – просування фактів має супроводжуватися емоційною компетентністю (емпатичними відповідями, локальними історіями співпраці), щоб нейтралізувати негативні символи. Зрештою, це підтверджує загальний висновок: емоційні наративи працюють особливо ефективно там, де існують непрожита або нерозв'язана соціальна напруга. Такі наративи є особливо дієвими у моменти, коли інституційна довіра слабшає або коли приймаюче суспільство відчуває ресурсне або соціальне напруження.

Висновок. Узагальнюючи, можна стверджувати, що поляризація та фрагментація суспільства у сучасних умовах виконують роль багатовимірного феномену, що має і внутрішні, і зовнішні джерела. Теоретичні підходи класиків політичної науки дозволяють інтерпретувати емпіричні дані соціології як прояви ширших закономірностей – від історичних ліній розлому до комунікативної сегментації. Водночас, наявність високого рівня довіри до ключових інститутів оборони та громадянського суспільства в Україні засвідчує, що, попри ризики фрагментації, існує значний потенціал для суспільної консолідації, який може стати запорукою стійкості в умовах війни та зовнішнього тиску.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бернейз Е. Пропаганда. Київ: Сварог. 2023. 128 с
2. Горбулін В. Світова гібридна війна: український фронт: монографія. Київ: НІСД. 2017. 496 с.
3. Київський міжнародний інститут соціології. Динаміка довіри Президенту В. Зеленському в 2019–2025 роках URL: <https://surl.lu/yfjzyi>
4. Київський міжнародний інститут соціології. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021–2024 роках URL: <https://surl.li/gogkxe>
5. Кравченко Н. Анти-Український дискурс російських медіа: ліквідація через маніпуляції. *Політичні дослідження*, 2023. № 50 (4). 97–122.
6. Разумков Центр (2024) Оцінка ситуації в країні та діяльності влади, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, віра в перемогу (вересень 2024р.) URL: <https://surl.lt/nfmnij>
7. CBOS Stosunek Polaków do Ukraińców i wojny w Ukrainie. Centrum Badań Opinii Społecznej URL: <https://www.cbos.pl>
8. Demagog. *Raport o dezinformacji dotyczącej uchodźców z Ukrainy w Polsce*. Demagog.org.pl. URL: <https://demagog.org.pl>
9. Drugă, D. I. War in Ukraine: Russian propaganda themes. *Strategic Impact (Revista Impact Strategic)*. No. 3–4. 2022. P. 80–93
10. EDMO The Fact-Checked Disinformation Detected In The EU. URL: <https://surl.cc/xyikir>
11. EEAS Russia's disinformation campaigns and narratives on Ukraine. *European External Action Service*. URL: <https://www.eeas.europa.eu>
12. Fijałkowska, L. Legal and historical arguments in Russian propaganda campaigns against Ukraine, 2013–2022. *Studia Prawno-Ekonomiczne*. vol. 124, Pp. 9–20.
13. Geissler, D., Bär, D., Pröllochs, N., et al. Russian propaganda on social media during the 2022 invasion of Ukraine. *EPJ Data Science*, 12, 2023. Article 35.
14. Hallin, D. C., Mancini, P. *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. *Comparative Political Studies*, 2004. №. 41(1). Pp. 128–131.
15. Horowitz, D. L. *Ethnic groups in conflict*. University of California Press. 1985. 697 p.
16. ISD. *Russia-aligned disinformation in Poland: Coordinated online campaigns*. Institute for Strategic Dialogue. URL: <https://www.isdglobal.org>
17. Krainikova T., & Prokopenko, S. Waves of Disinformation in the Hybrid Russian-Ukrainian War. *Current Issues of Mass Communication*, 2023 №. (33). Pp. 12–25
18. Krasnodemska I., Kalinichenko V., Marchenko S., Ostapchuk O., & Sonechko O. History as a weapon: narratives and propaganda in the Russo-Ukrainian war. *Amazonia Investiga*, 2024. № 13(81). Pp. 98–107.
19. Lijphart A. *Democracy in plural societies: A comparative exploration*. Yale University Press. Yale University.
20. Lipset S. M., Rokkan, S. *Party systems and voter alignments: Cross-national perspectives*. Free Press. 1967. 554 p.
21. Luhmann, N. *Social systems*. Stanford University Press. 1995.
22. Lyotard J.-F. *The postmodern condition: a report on knowledge*. Manchester: Manchester University Press. 1984.
23. Oleinik A.; Paniotto V. War Propaganda Unfolded: Comparative Effectiveness of Propaganda and Counter-propaganda in Russia's Invasion of Ukraine. *International Journal of Communication*, 2023. V. 17, 2023.
24. Papacharissi, Z. *Affective publics: Sentiment, technology, and politics*. New York: Oxford University Press. 2015
25. PISM. *Russia Intensifies Disinformation Offensive Against Ukraine* URL: <https://surl.lu/jkadbs>
26. Reporterzy.info. *Analiza dezinformacji o Ukrainie w polskich mediach lokalnych* URL: <https://reporterzy.info>
27. Snyder T. *The Reconstruction of Nations: Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569–1999*. New Haven and London: Yale University Press, 2003. 367p.
28. Warsaw Institute. *Russian information warfare in Poland: Disinformation and propaganda strategies*. Warsaw Institute. URL: <https://warsawinstitute.org>
29. Zadorožna Marlena, Butuc Marin Russian disinformation in Moldova and Poland in the context of the Russo-Ukrainian war. *Security and Defence Quarterly*, 2024. №. 46(2):47–65.
30. Zakharchenko, A. The clash of strategic Narratives in the Russo-Ukrainian war. *Forum for Ukrainian Studies*. URL: <https://surl.lu/jgrpti>

REFERENCES:

- Berneiz, E. (2023). Propahanda [Propaganda]. Kyiv: Svaroh [in Ukrainian].
- Horbulin, V. (2017). Svitova hibrydna viina: ukrain-skyi front: monohrafiia [World hybrid war: the Ukrainian front: monograph]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
- Kyivskyi mizhnarodnyi instytut sotsiologhii. (2019–2025). Dynamika doviry Prezydentu V. Zelenskomy v 2019–2025 rokakh [Dynamics of trust in President V. Zelenskyi in 2019–2025]. Retrieved from <https://surl.lu/yfjzyi> [in Ukrainian].
- Kyivskyi mizhnarodnyi instytut sotsiologhii. (2021–2024). Dynamika doviry sotsialnym instytutsiiam u 2021–2024 rokakh [Dynamics of trust in social institutions in 2021–2024]. Retrieved from <https://surl.li/gogkxe> [in Ukrainian].
- Kravchenko, N. (2023). Anty-ukrainskyi dyskurs rosiiskykh media: likvidatsiia cherez manipuliatsii [Anti-Ukrainian discourse of Russian media: elimination through manipulation]. *Politychni doslidzhennia*, 50(4), 97–122 [in Ukrainian].
- Razumkov Tsent. (2024). Otsinka sytuatsii v kraini ta diialnosti vlady, dovira do sotsialnykh instytutiv, politykiv, posadovtsiv ta hromadskykh diiachiv, vira v peremohu (veresen 2024 r.) [Assessment of the situation in the country and the activities of the authorities, trust in social institutions, politicians, officials, and public figures, belief in victory (September 2024)]. Retrieved from <https://surl.lt/nfmnij> [in Ukrainian].
- CBOS. (2023). Stosunek Polaków do Ukraińców i wojny w Ukrainie [Attitudes of Poles towards Ukrainians and the war in Ukraine]. Centrum Badania Opinii Społecznej. Retrieved from <https://www.cbos.pl> [in Polish].
- Demagog. (2023). Raport o dezinformacji dotyczącej uchodźców z Ukrainy w Polsce [Report on disinformation about refugees from Ukraine in Poland]. Demagog.org.pl. Retrieved from <https://demagog.org.pl> [in Polish].
- Drugă, D. I. (2022). War in Ukraine: Russian propaganda themes. *Strategic Impact (Revista Impact Strategic)*, 3–4, 80–93. [in English]
- EDMO. (2023). The Fact-Checked Disinformation Detected In The EU. Retrieved from <https://surli.cc/xyikir>. [in English]
- EEAS. (2023). Russia's disinformation campaigns and narratives on Ukraine. European External Action Service. Retrieved from <https://www.eeas.europa.eu>. [in English]
- Fijałkowska, L. (2022). Legal and historical arguments in Russian propaganda campaigns against Ukraine, 2013–2022. *Studia Prawno-Ekonomiczne*, 124, 9–20. [in English]
- Geissler, D., Bär, D., Pröllochs, N., et al. (2023). Russian propaganda on social media during the 2022 invasion of Ukraine. *EPJ Data Science*, 12, Article 35. [in English]
- Hallin, D. C., & Mancini, P. (2004). Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics. Cambridge, UK: Cambridge University Press. *Comparative Political Studies*, 41(1), 128–131. [in English]
- Horowitz, D. L. (1985). *Ethnic groups in conflict*. Berkeley, CA: University of California Press. [in English]
- ISD. (2023). Russia-aligned disinformation in Poland: Coordinated online campaigns. Institute for Strategic Dialogue. Retrieved from <https://www.isdglobal.org>. [in English]
- Krainikova, T., & Prokopenko, S. (2023). Waves of disinformation in the hybrid Russian-Ukrainian war. *Current Issues of Mass Communication*, 33, 12–25. [in English]
- Krasnodemska, I., Kalinichenko, V., Marchenko, S., Ostapchuk, O., & Sonechko, O. (2024). History as a weapon: Narratives and propaganda in the Russo-Ukrainian war. *Amazonia Investiga*, 13(81), 98–107. [in English]
- Lijphart, A. (1977). *Democracy in plural societies: A comparative exploration*. New Haven, CT: Yale University Press. [in English]
- Lipset, S. M., & Rokkan, S. (1967). *Party systems and voter alignments: Cross-national perspectives*. New York: Free Press. [in English]
- Luhmann, N. (1995). *Social systems*. Stanford, CA: Stanford University Press. [in English]
- Lyotard, J.-F. (1984). *The postmodern condition: A report on knowledge*. Manchester: Manchester University Press. [in English]
- Oleinik, A., & Paniotto, V. (2023). War propaganda unfolded: Comparative effectiveness of propaganda and counterpropaganda in Russia's invasion of Ukraine. *International Journal of Communication*, 17, 2023. [in English]
- Papacharissi, Z. (2015). *Affective publics: Sentiment, technology, and politics*. New York: Oxford University Press. [in English]
- PISM. (2023). Russia intensifies disinformation offensive against Ukraine. Polish Institute of International Affairs. Retrieved from <https://surl.lu/jkadbs>. [in English]
- Reporterzy.info. (2023). Analiza dezinformacji o Ukraińcach w polskich mediach lokalnych [Analysis of disinformation about Ukrainians in Polish local media]. Retrieved from <https://reporterzy.info> [in Polish]. [in English]
- Snyder, T. (2003). *The reconstruction of nations: Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569–1999*. New Haven, CT & London: Yale University Press. [in English]
- Warsaw Institute. (2023). Russian information warfare in Poland: Disinformation and propaganda strategies. Warsaw Institute. Retrieved from <https://warsawinstitute.org>. [in English]
- Zadorozhna, M., & Butuc, M. (2024). Russian disinformation in Moldova and Poland in the context of the Russo-Ukrainian war. *Security and Defence Quarterly*, 46(2), 47–65. [in English]
- Zakharchenko, A. (2023). The clash of strategic narratives in the Russo-Ukrainian war. *Forum for Ukrainian Studies*. Retrieved from <https://surl.lu/jgrpti>. [in English]

Information strategies of social polarization and fragmentation in the context of the Russian-Ukrainian war

Naumenko Dmytro Vasylovych

Taras Shevchenko
National University of Kyiv
Volodymyrska str., 64/13, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0009-0004-7458-750X

Balabushka Ievgen Oleksandrovych

Candidate of Psychological Sciences
Taras Shevchenko
National University of Kyiv
Volodymyrska str., 64/13, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-7168-2171

Sviderska Olha Ivanivna

Candidate of Political Sciences
Taras Shevchenko
National University of Kyiv
Volodymyrska str., 64/13, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-6618-0559

This article investigates the information strategies employed by the Russian Federation aimed at polarizing and fragmenting Ukrainian society amid the full-scale war. The study identifies key mechanisms of propaganda and disinformation as instruments of informational-psychological influence, which combine manipulation of societal emotions, dissemination of hate speech, and imposition of alternative interpretations of the national grand narrative. It is demonstrated that the purposeful exploitation of socio-political fault lines poses a threat to societal trust, delegitimizes state institutions, and reduces resilience to external threats. Emphasis is placed on the fact that polarization and fragmentation of society constitute one of the primary objectives of Russia's hybrid warfare, targeting not only the Ukrainian information space but also the international arena – particularly through attempts to deepen antagonisms within Polish society and weaken EU countries' solidarity with Ukraine.

The study proposes a three-level model for analyzing Russia's objectives (strategic, operational, tactical), which enables a comprehensive assessment of both long-term intentions to shape alternative historical identities and situational mechanisms for mobilizing distrust and panic (including through fake news concerning mobilization and economic threats). It is revealed that alongside external information attacks, internal challenges are also observed in Ukraine, associated with declining trust in institutions between 2023 and 2025. However, it is demonstrated that high levels of support for the Armed Forces and volunteer movements mitigate these risks and provide a foundation for societal consolidation. Thus, information strategies of polarization and fragmentation are considered a multidimensional phenomenon combining propaganda, psychological influence, and manipulation of collective memory.

Key words: information war; propaganda; disinformation; polarization; fragmentation; social trust; grand narrative; information strategies; Russian-Ukrainian war.

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.08.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 19.09.2025
Дата публікації: 10.10.2025